

Bistandssamarbeide og kunnskapsforvaltning

Lars T. Sjøftestad, Washington D.C.

Mars 2001

Mengden av bistandsrelatert data og informasjon, eller kunnskap, øker dramatisk. Hvordan vi forholder oss til denne utviklingen, og mer spesielt hvordan vi forvalter den økende kunnskapen, blir imidlertid i liten grad diskutert. Det tradisjonelle argumentet er å henvise til Internett og IKT som allerede eksisterende og akseptable teknikker for kunnskapsforvaltning (KF). Dette er for lettvindt. For å forstå problemet omkring forvaltning av bistandsrelatert kunnskap i all sin bredde er det nødvendig å forstå hvordan det har oppstått.

Jeg vil her peke på noen generelle trekk ved utviklingen innen bistandssektoren som gir en ramme for å forstå hva som skjer. Bistandssektoren karakteriseres av at det blir flere aktører (stakeholders) samt en økende differensiering mellom dem fordi de har forskjellige målsettinger og interesser. Dette er i stor grad et resultat av den demokratiserende og inkluderende holdningen i internasjonalt bistandssamarbeide.

Vi ser en økning både i antallet aktør-kategorier og aktører. De tradisjonelle kategoriene er: (1) offentlig sektor (public sector), (2) private organisasjoner (civil society, NGOs), og (3) givere. Andre viktige – og delvis nye – kategorier er: (4) lokalbefolkninger, (5) kommersiell sektor (private sector), og (6) forsknings-, konsulent- og evalueringsmiljøer. Rollen til de forskjellige kategoriene endres over tid. Deres interessefelt og lokalisering endres også. De nye kategoriene overtar ansvar og innflytelse i forhold til de tradisjonelle kategoriene. Det er glidende overganger mellom flere av kategoriene. Forholdet mellom kategoriene endres over tid, betinget av eksterne faktorer. Det endres også av den interne logikken i kategoriene, for eksempel at de blir mer sammensatte.

Bildet kompliseres av flere faktorer: (1) spesialisering innenfor sektorer, der samhandling mellom aktørene innen sektoren øker mens samhandling med aktører utenfor sektoren minker, (2) det økende antallet kategorier og aktører er delvis et uttrykk for en økende grad av individualisering og særinteresser innen bistandssamarbeidet, og delvis fører det til en slik utvikling, og (3) desentralisering der ansvar for prosjektsyklusen skyves nedover mot grasrota.

Problemer

Disse mekanismene og prosessene er med å skape en rekke nye situasjoner og problemer:

- (1) Bistandssektoren blir mer uoversiktlig,
- (2) Forskning blir mer spesialisert, og produserer mer spesifikk kunnskap,
- (3) Lokale løsningsforslag blir i større grad basert på kunnskap som er produsert lokalt, regionalt, og/eller innenfor interessesfæren til giveren og den ansvarlige implementoren,
- (4) Bistandsrelatert kunnskap produseres i økende grad innenfor spesielle aktør/sektor/aktivitet konstellasjoner, for eksempel, forskningsprosjekter, lokale utviklingsprosjekter, og spesielle koblinger mellom aktører, og volumet av slik ”grå” litteratur øker,
- (5) Kunnskap som framkommer i en aktør/sektor/aktivitet konstellasjon kan ikke nødvendigvis overføres direkte til en annen konstellasjon, og

- (6) Der aktørene tidligere hadde klart definerte roller når det gjaldt bruk og produksjon av kunnskap, samt hvilke aktører man forholdt seg til, er situasjonen i dag mer komplisert.

Dette fører til at avstanden mellom aktørene øker, og muligheten til å formidle kunnskap på tvers av de spesialiseringene og temaene som utgjør den enorme spennvidden i dagens bistandssamarbeide minker. Mulighetene for kommunikasjon på tvers av disse konstellasjonene minker i samme grad. Disse barrierene, som kommer i tillegg til eksisterende barrierer som etnisitet, kultur, land, regioner og språk, skaper hindringer for optimal utnyttning av akkumulert kunnskap, og for læring og synergi innenfor kunnskapsbasen.

Om løsninger

Bistandssektoren trenger funksjoner og mekanismer som kan skape og vedlikeholde kanaler for kommunikasjon, samhandling og formidling av kunnskap mellom alle aktører. Dette er nødvendig for å motvirke en økende grad av differensiering, øke utbyttet av læring og av resultatene som ligger i den eksisterende kunnskapen, og skape muligheter som kan lede til positive koblinger og integrere sektoren.

Slike integrasjonsmekanismer må defineres og implementeres på flere nivå. Integrasjon på et høyere nivå forutsetter økt kunnskap – inklusive økt oversikt over eksisterende kunnskap – med formål blant annet å øke anvendingen av kunnskap, finne nye og relevante relasjoner, prioritere kunnskap og produsere ny kunnskap. Denne økte vektlegging av integrasjon betinger nye grep når det gjelder forvaltning av kunnskap.

Når Tove Strand skriver at det viktigste Norge kan bidra med når det gjelder forvaltning av vann som en ressurs, er bedre samordning mellom ulike bistandsgivere (Dagbladet, kronikk, 22 mars), er dette et klart uttrykk for et underliggende behov for mer og bedre kommunikasjon samt mer oversikt over den eksisterende kunnskapsbasen.

Kunnskapsforvaltning

Det er gjort en del arbeid med kunnskapsforvaltning (knowledge management) innen bistandssektoren. Verdensbanken har vært opptatt av å lage en generell struktur for KF tilpasset Bankens eget mandat og måte å arbeide på. Dette arbeidet bygger på eksisterende erfaringer innen vestlige, spesielt amerikanske, multinasjonale selskaper. Med andre ord, det ligger spesielle verdier og en spesifikk organisasjonskultur til grunn for både de eksisterende erfaringene samt Bankens resultater så langt. Disse resultatene er følgelig ikke uten videre generaliserbare til andre deler av den globale bistandssektoren, og til å konstruere en KF plattform tilpasset den erfaringen og arbeidsmåten som, for eksempel, NORAD besitter, og de behov som må tilfredstilles av en KF struktur for alle aktører som NORAD samhandler med og alle typer aktiviteter som NORAD er involvert i.

KF har i stor grad blitt forstått som nært knyttet til IKT, ved at avanserte IKT løsninger sees som et middel til å realisere en bred og altomfattende KF struktur. Problemene omkring en slik sterk avhengighet av IKT er påpekt blant annet i NORADs IKT rapport.

KF innbefatter flere prosesser og oppgaver: (1) innsamling, (2) produksjon, (3) systematisering, (4) analyse, (5) bruk, og (6) distribusjon. En organisasjon, eller annen organisatorisk enhet, som skal bygge opp et KF system, må foreta en rekke valg og avgjørelser: (1) Med hvem skal kunnskap deles? (2) Hva slags kunnskap skal deles? (3) Hvordan skal kunnskap deles? og (4) ta en avgjørelse om å sette i gang denne prosessen.

KF representerer en kontekst for hvordan forstå og implementere IKT innenfor bistandssektoren. KF og en kobling til IKT må i stor grad utvikles basert på erfaringer, samhandlingsformer, organisasjonskultur og målsettinger innenfor norsk bistandssamarbeide. Videre må problemene omkring kommunikasjon av kunnskap klarlegges, relevante aktører og deres behov for kunnskap må kartlegges, og begrensninger

og muligheter i bruk av IKT må fastlegges. En KF struktur må defineres på flere nivå, inklusive en generell strategi samt modeller tilpasset forskjellige sektorer.

CBNRM Net

Det finnes knapt tilgjengelige, holistiske og totale forsøk på å lage KF modeller for noen sektor innen bistandssamarbeidet. Jeg er involvert i å lage en KF struktur for en sektor, nemlig naturressursforvaltning, spesielt lokalt basert naturressursforvaltning (community-based natural resource management, eller CBNRM). Modellen er i stor grad basert på Internett og epost som kommunikasjonsmedier, men har et bevisst forhold til begrensninger og muligheter som ligger i bruk av IKT i forvaltning av bistandsrelatert kunnskap.

CBNRM er et godt eksempel på utfordringene som ligger foran oss, fordi dette er et utpreget tverrvitenskapelig og tverrsektorielt prosjekt som har som mål å kople sammen aktører med svært forskjellig bakgrunn og ekspertise, og som er aktive i svært forskjellige sammenhenger. Modellen legger følgelig stor vekt på å bruke eksisterende koblinger mellom sektorer, aktører og faglige tilnæringer, samt å skape nye. Den er også adaptiv i forhold til nye utfordringer.

Modellen, som er under utprøving, består av et antall seksjoner, som inneholder forskjellige KF elementer organisert på flere nivå. Internett forstås som et middel og ikke som et mål i denne kommunikasjonsstrategien. Forskjellige former for kommunikasjon sidestilles med Internett for å nå flest mulig aktører.

Konklusjon

Med den planlagt satsingen på IKT vil NORAD komme i en svært viktig posisjon til å drive arbeidet med KF. En kopling mellom KF og IKT vi innebære store utfordringer. Det blir et prosjekt som må defineres, organiseres og implementeres med kortsiktige og langsiktige perspektiv. NORADs kanskje viktigste oppgave vil være å formidle synspunkter og argumenter, forbinde aktører og være brobygger, kort sagt, hjelpe til å få de forskjellige aktørene til å samarbeide om å definere og drive dette arbeidet framover.

Ressurser

- Verdensbankens KF sider – www.worldbank.org/ks/
- CBNRM Net – www.cbnrm.net/
- Knowledge Ecology University – www.knowledgeecology.com/keu/
- Knowledge Management Consortium International – www.eKnowledgeCenter.com/
- Knowledge Business – www.knowledgebusiness.com/